

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต: กรณีศึกษาศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์

กรรณิกา สืบดี*
วสันต์ชัย กากแก้ว**

~~~~~

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ การศึกษาตลอดชีวิต

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต กรณีศึกษา : ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก ประชากร ได้แก่ ชุมชนในเขตบริการของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ จำนวน 132 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.871 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มที่มีอายุ 18-30 ปี มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในภาพรวมมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอาชีพหลัก พบว่า กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในภาพรวมมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม และกลุ่มที่มีเป็นเจ้าของกิจการมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ในภาพรวมมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* นักศึกษา ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

** อาจารย์ประจำ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Abstract

This research has as its objective to compare community participation processes in lifelong education: Case study at Surin Vocational Training and Development Centre for Thai People along the Border Areas once the raw data of genders, age, educational levels, career, population were separated from 132 Professional Training Communities and the improvement of Thai People along the Border Areas. The instruments used was interview method that shows the correlation coefficient was at 0.80 - 1.00 and confidence was at 0.871. The statistics used for data analysis were T-test and F-test.

The study revealed that: 1) The community participation process in lifelong education and the status of community members separated by genders had the statistically significant value at 0.05, 2) Community participation in lifelong education and status of community members separated by level of education had a little different of statistically significant value at the 0.05, 3) The difference mean of the community participation process in lifelong education and the status of community members separated by age, found that age group of 18-30 years has the participation process in lifelong education and participates in more than the 41-50 year-olds and 51-60 year-olds while other age ranks showed no different statistically significant, and 4) The results of the difference in mean of the community participation process in lifelong education and the status of the community members found that the groups of government officers / employees of private organizations had higher participation rate than those with agricultural occupations and business owners and for those with casual jobs had a little different in statistically significant.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพื่อพัฒนาประเทศ เป็นรากฐานสำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม การศึกษาจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรรยาบรรณความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) โดย “การศึกษาตลอดชีวิต” เป็นการศึกษาทั้งหมดที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จัดให้แก่บุคคลทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งพัฒนาบุคคลอย่างเต็มศักยภาพให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมในทุกช่วงชีวิต ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิต

(Lifelong Education) เป็นการจัดการกระบวนการทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) การศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non - Formal Education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) โดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Directed Learning) มุ่งพัฒนาบุคคลให้สามารถพัฒนาตนเอง และปรับตัวเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมการเมืองและเศรษฐกิจของโลก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) แต่จากการสรุปผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลของจังหวัดน่าน พบว่า ครูของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยยังขาดทักษะในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังคงยึดติดกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเก่า ที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียน ใช้การสอบวัดผล ประเมินผลเป็นเครื่องมือในการประเมินความรู้ของผู้เรียน ใช้คะแนนจูงใจให้ผู้เรียนสนใจเรียน เนื้อหาการเรียนการสอนขาดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ปัญหาของชีวิตในปัจจุบัน ผู้เรียนยังขาดความสนใจใฝ่รู้ ขาดทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ และประเด็นสำคัญคือ ขาดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมต่อการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาหรือสร้าง “กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อเป็นองค์ความรู้ให้ครูของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนต่อไป (สุภาวดี วาทิกทินกร, 2552)

จากความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาพื้นที่ชายแดนจังหวัดสุรินทร์ขึ้น โดยได้ดำเนินเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ในพระราชวโรกาสที่ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี เพื่อยกระดับรายได้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยเหลือราษฎรพื้นที่ห่างไกลบริเวณชายแดนให้ทัดเทียมหมู่บ้านอื่น ๆ โดยพื้นที่รับผิดชอบตามแนวชายแดนและในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 3 จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 11 อำเภอ 31 ตำบล 132 หมู่บ้าน ระยะทางตามแนวชายแดน รวม 353 กิโลเมตร โดยบทบาท/หน้าที่ของการจัดตั้งศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ คือ 1) จัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านอาชีพ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความจำเป็น ความต้องการ ของประชาชนบริเวณชายแดน โดยมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างงานอาชีพ สร้างรายได้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและการเมือง 2) เป็นศูนย์สาธิต ทดลอง วิจัย และเป็นศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาการศึกษาด้านอาชีพและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนบริเวณชายแดน 3) พัฒนาบุคลากร พัฒนาหลักสูตร สื่อ รูปแบบการเรียน การสอนด้านอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น และ 4) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาด้านอาชีพร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่บริเวณชายแดนที่รับผิดชอบ และเผยแพร่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทยสุรินทร์, 2559) เหล่านี้ล้วนต้องอาศัยความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนสำหรับการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ให้สอดคล้องกับ

สถานภาพของสมาชิกในชุมชน ตลอดจนผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เป็นคนดีมีทักษะในการดำรงชีวิต มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ พึ่งตนเองได้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้ตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ได้แก่ ชุมชนในเขตบริการของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ จำนวน 132 แห่ง โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) จากนั้นจึงใช้วิธีสุ่มแบบง่ายสมาชิกในชุมชนในเขตบริการของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ จำนวน 1 คน จากทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 132 คน เพื่อให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตพื้นที่บริการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ t-test และ F-test การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธีการของ LSD

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการคิดกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นไม่มีแตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านพบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ด้านการตัดสินใจกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นไม่มีแตกต่างกัน

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอายุพบว่า มีกลุ่มอายุที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 18-30 ปี มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอาชีพหลักพบว่า มีกลุ่มอาชีพหลักที่มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม และกลุ่มที่มีเป็นเจ้าของกิจการมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต มากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามเพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะบทบาทในการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวนั้นส่วนใหญ่เป็นของฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงมีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยของบ้าน จัดเตรียมอาหาร ดูแลบุตรหลาน ถึงแม้ว่าปัจจุบันเพศหญิงมีโอกาสในการได้รับการศึกษา การประกอบอาชีพและสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกับเพศชาย แต่ก็ยังไม่มากเท่าที่ควร ประกอบกับเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรม ความรู้ ความคิด และอารมณ์ความรู้สึกที่ต่างกัน อีกทั้งบทบาท สถานภาพ รวมถึงประสบการณ์การใช้ชีวิตค่อนข้างแตกต่างกัน จึงทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับสอดคล้องกับ พระครูเกษมสุทธิคุณ (แสงมณี รัตนกร) (2553) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อาจเป็นเพราะสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี โดยคิดเป็นร้อยละ 93.2 ของผู้ตอบแบบสอบถาม อีกทั้งประสบการณ์ชีวิตของสมาชิกในชุมชนแต่ละคนต่างกัน จึงทำให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับ พระครูเกษมสุทธิคุณ

(แสงมณี รัตนาร, 2553) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอายุ พบว่า สมาชิกในชุมชนมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีอายุ 18-30 ปี มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี อาจเป็นเพราะสมาชิกในชุมชนที่มีอายุ 18-30 ปี เป็นกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงานที่ยังต้องการการเรียนรู้ มีความจำเป็นต้องปรับตัว และเพิ่มพูนความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับนำตัวเองเข้าสู่วัยทำงาน ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการทำงาน จึงทำให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ สอดคล้องกับ ฉัตยาพร เสมอใจ (2550: 35-37) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ว่าพฤติกรรมและรสนิยมของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามช่วงอายุ และชั้นของวงจรชีวิต นอกจากนี้ถึงแม้บุคคลมีจะอายุเท่ากัน อยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน มีสถานะทางสังคมเหมือนกัน และทำงานอาชีพเดียวกัน ก็อาจมีรูปแบบ การดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน วิธีที่บุคคลใช้ในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นความสนใจ การแสดงออกทั้งความคิดเห็นและการกระทำ

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตกับสถานภาพของสมาชิกในชุมชนจำแนกตามอาชีพหลัก พบว่า สมาชิกในชุมชนมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยกลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรม และกลุ่มที่มีเป็นเจ้าของกิจการมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป อาจเป็นเพราะกลุ่มที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจเมื่อได้รับทราบเกี่ยวกับกิจกรรม/โครงการที่น่าสนใจสามารถพัฒนาทักษะการทำงานของตนเองได้จะสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการนั้น ๆ ประกอบกับนโยบาย ส่วนใหญ่ของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจสามารถวางแผนเพื่ออบรมและพัฒนาตนเองได้ ในขณะที่กลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรมหากหยุดงานก็จะทำให้ขาดรายได้ไป หากกิจกรรม/โครงการนั้นไม่ดึงดูดใจหรือส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนไปทางที่ดีขึ้นมากเพียงพอ ก็อาจทำให้กลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และเกษตรกรกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการน้อยกว่าที่ตั้งเป้าหมายไว้ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เกี่ยวกับแนวความคิดองค์การทางสังคม มนุษย์เข้าไปอยู่ในสังคมและรวมกันเป็นองค์การด้วยความสมัครใจ การตัดสินใจกระทำทางสังคมของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำ (Actor) เป้าหมาย (Goals) วิธีการที่เลือกใช้ (Means) สถานการณ์ที่ผู้กระทำต้องเลือกวิถีใดวิถีหนึ่ง (Situational Conditions) และตัวกำหนดบรรทัดฐาน คือ บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ที่ผู้กระทำนำมาใช้เพื่อเลือกวิธีการที่จะให้บรรลุเป้าหมาย โดยการกระทำระหว่างผู้กระทำหรือ

ความสัมพันธ์ที่สมาชิกมีต่อกันนี้สามารถวิเคราะห์บุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้ (ธีระภัทร เอกผาชัยสวัสดิ์, 2554: 213)

ข้อเสนอแนะ

1. การพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอาจทำได้หลายวิธี โดยศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์อาจจะเลือกใช้วิธีการให้ความรู้ด้วยวิธีใดก็ตาม ควรจะเป็นวิธีที่ตรงกับความต้องการ และสะดวกต่อเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการนั้น ๆ โดยการสำรวจความต้องการของสมาชิกในชุมชนก่อน ซึ่งจะทำให้สมาชิกในชุมชนสามารถรับความรู้และเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการได้อย่างเต็มที่

2. ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสมาชิกในชุมชนต่อการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ โดยควรวางแผนรายละเอียดให้ชัดเจนก่อนจะเริ่มดำเนินการและรายละเอียดขั้นตอนต่าง ๆ ควรจะกำหนดให้ตรงตามความต้องการของชุมชนและสมาชิกในชุมชนมากที่สุด หรืออาจเรียกว่าการบริหาร/การติดต่อสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom Up) ซึ่งการบริหารลักษณะนี้เน้นที่การตอบสนองความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ

3. สมาชิกในชุมชนควรให้ความร่วมมือต่อกิจกรรม/โครงการของศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์เมื่อมีโอกาส และควรให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เพราะกิจกรรม/โครงการเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อชุมชน ในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาศักยภาพแรงงาน การพัฒนาอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข

เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ธีระภัทร เอกผาชัยสวัสดิ์. (2554). ชุมชนศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูเกษมสุขธิคุณ (แสงมณี รัตนากร). (2553). กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทยสุรินทร์. (2559). ยุทธศาสตร์และจุดเน้น
การดำเนินงานศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสุรินทร์ ประจำปี
งบประมาณ 2559. สุรินทร์ : ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนไทย
สุรินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิต เพื่อ
สังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ.

สุภาวดี วาทิกทินกร. [ออนไลน์]. (2552). การวิจัยและพัฒนา : กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <https://panchalee.wordpress.com>